

Toruń, 22 lutego 2011 roku

**Szanowny Pan
Michał Korolko
Członek Zarządu
Województwa Kujawsko-Pomorskiego**

Szanowny Panie,

w nawiązaniu do spotkania w dn. 4 lutego 2011 roku przekazujemy poniżej stanowisko i rekomendacje Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Stowarzyszenia Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych „Tłok” oraz Kujawsko-Pomorskiej Federacji Organizacji Pozarządowych dotyczące planowanego podziału alokacji w ramach Krajowej Rezerwy Wykonania (KRW) na realizację komponentu regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w województwie kujawsko-pomorskim.

I. Uwagi ogólne

Planowany przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego podział alokacji w ramach KRW w całości na Działania i Poddziałania PO KL wdrażane w trybie konkursowym uznajemy za trafne i istotne dla rozwoju regionu, w tym instytucji biorących udział we wdrażaniu projektów. Jednocześnie chcemy podkreślić, że wybrane do podziału alokacji Działania i Poddziałania PO KL odzwierciedlają potrzeby regionu, jak też dotyczą obszarów, w których ww. środki finansowe są nadal niezwykle potrzebne.

Rekomendujemy jednak inny podział procentowy alokacji. Naszym zdaniem, większa niż proponowana przez Zarząd Województwa część środków finansowych winna zostać przekazana na wsparcie działań w obszarze integracji społecznej (Priorytetu VII PO KL). Dotyczy to zarówno Poddziałania 7.2.1 „Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym” oraz Poddziałania 7.2.2 „Wsparcie ekonomii społecznej”. Proponujemy, aby planowaną wartość alokacji KRW na oba Poddziałania podnieść o 100%.

Poddziałanie 7.2.1 cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem projektodawców, w tym organizacji pozarządowych, które realizują w projektach tej linii finansowej wiele nowatorskich i niszowych przedsięwzięć, skierowanych do grup wymagających indywidualnego i specyficznego wsparcia. Jak pokazują doświadczenia konkursów w Poddziałaniu 7.2.1 w roku 2009 i 2010, wartość wniosków spełniających kryteria merytoryczne i formalne konkursu była zawsze większa od alokacji na konkurs. Jednocześnie projekty te stanowiły często ofertę i rozwiązania unikalne w skali regionu. Proponowana obecnie wartość alokacji na Poddziałanie 7.2.1 jest niższa od wartości umów podpisanych w konkursach każdego z dwóch poprzednich lat, co spowoduje

niemożność rozwijania oferty na rzecz osób potrzebujących z grup, dla których zrealizowane zostały projekty z dotychczasowych konkursów.

Podobnie dzieje się w odniesieniu do Poddziałania 7.2.2, które wymaga realizacji złożonych, wieloletnich projektów, realizowanych przez doświadczone podmioty i/lub partnerstwa podmiotów. Należy w tym kontekście zaznaczyć, że sektor ekonomii społecznej rozwija się w Polsce powoli, ale grupa podmiotów działających w tym obszarze konsekwentnie zwiększa i rozwija się – wydaje się wręcz, że dopiero rok 2012 pozwoli tym podmiotom, w tym podmiotom pozarządowym, z którymi podjęto pracę w latach poprzednich na zrealizowanie inicjatyw o szerokim zasięgu i oddziaływaniu. W rozwoju podmiotów ekonomii niezbędny jest długotrwały, kilkuletni i zróżnicowany proces wsparcia.

Rekomendujemy również obniżenie wartości alokacji KRW na Działanie 6.2 oraz Poddziałanie 9.1.1, proporcjonalnie o wartość przesuniętą na Działanie 7.2. Wydaje się, że zasadne jest wyjście naprzeciw tendencjom w funduszach europejskich w zakresie ograniczania skali i wielkości udzielanych dotacji bezzwrotnych na rozpoczęcie działalności gospodarczej (Działanie 6.2). Natomiast pula środków finansowych planowana na wspieranie edukacji przedszkolnej (Poddziałanie 9.1.1) jest wyższa niż łączna wartość dotychczasowych trzech konkursów w tym zakresie. Istnieje więc silna obawa, że środki te nie zostaną wykorzystane na realizację działań trwałych, a jedynie akcyjnych. Dodatkowo nie bez znaczenia jest fakt zmian w systemie oświaty, które spowodowały objęcie obowiązkiem edukacyjnym dzieci 5-letnich, co wpływa bezpośrednio na wielkość grupy docelowej projektów realizowanych w Poddziałaniu 9.1.1. Naszym zdaniem, potrzeba rozwoju edukacji przedszkolnej w województwie jest bezsporna, jednak proponujemy, aby w obszarze tym promować realizację projektów przewidujących montaż finansowy - zarówno ze środków samorządów, jak i środków osób prywatnych (rodziców). Poddziałanie 9.1.1 winno bowiem służyć realizacji projektów trwałych, tzn. takich, dla których zakończenie finansowania ze źródła zewnętrznego (EFS) nie będzie oznaczało zaprzestania działalności. Ważne jest więc nie tylko zapewnienie przez projektodawcę powołania, bądź wspierania punktu przedszkolnego czy przedszkola ze środków zewnętrznych, ale zapewnienie np. zasad i metod finansowania placówki i/lub organu prowadzącego po zakończeniu projektu.

Postulujemy również, aby w planowanej alokacji KRW zabezpieczone zostały środki na realizację Działania 9.5 PO KL. Ta linia finansowa jest często jedyną szansą na uzyskanie dofinansowania EFS dla organizacji pozarządowych planujących realizację projektów edukacyjnych na obszarach wiejskich. Wartość i znaczenie tego typu inicjatyw dla lokalnych społeczności jest nie do przecenienia.

II. Aktywizacja zawodowa i społeczna grup zagrożonych wykluczeniem społecznym

Aktywizacja zawodowa i społeczna grup zagrożonych wykluczeniem społecznym jest tematem bardzo trudnym do zrealizowania, zwłaszcza w zakresie trwałych rezultatów podejmowanych działań. Wynika to z trudności psychofizycznych jakie mają osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, ale również z braku odpowiednich kwalifikacji zawodowych i niskiego poziomu wykształcenia tychże osób, a nade wszystko z braku pracy dla tych osób.

W ciągu kilku ostatnich lat ukształtował się pewien „układ rodzajowy aktywnych form pomocy”, w którym wyróżnia się:

1. Instytucjonalne aktywne formy pomocy:
  - a) Centra Integracji Społecznej,
  - b) Kluby Integracji Społecznej,
  - c) Organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne, ośrodki wsparcia ekonomii społecznej.
2. Indywidualne aktywne formy pomocy:
  - a) Kontrakt Socjalny,
  - b) Indywidualny Plan Działania
  - c) Indywidualny program zatrudnienia socjalnego,
  - d) Indywidualny program wychodzenia z bezdomności.
3. Programowe aktywne formy pomocy:
  - a) Prace społecznie użyteczne na terenie gminy inicjowane przez samorząd gminy,
  - b) Roboty publiczne na terenie gminy,
  - c) Staż i inne formy aktywizacji zawodowej, ujęte w instrumentach rynku pracy,
  - d) Lokalny program rynku pracy na obszarze gminy, służący aktywizacji zawodowej osób w obiektach szeroko pojmowanego budownictwa socjalnego (prace społecznie użyteczne i roboty publiczne),
  - e) Zlecenie zadań publicznych podmiotom ekonomii społecznej w oparciu o klauzule społeczne – program jeszcze niezbyt popularny.

Nawiązując do przyjętej w 2006 r. przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej formuły programu „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu” można wskazać na trzy cele cząstkowe związane z aktywizacją zawodową i społeczną grup zagrożonych wykluczeniem społecznym:

1. Zmobilizowanie samorządów gminnych do tworzenia partnerstw na rzecz organizowania centrów i klubów integracji społecznej, szczególnie na obszarach wiejskich i małomiasteczkowych, a także wykorzystywania programów prac społecznie użytecznych (duża rola OPS i projektów systemowych z ROPS),
2. Wzmocnienie roli podmiotów zatrudnienia socjalnego w procesie przywracania osób do ponownego pełnienia ról społecznych i zawodowych oraz przygotowywania ich do wykorzystywania rozwiązań ustawy o spółdzielniach socjalnych (duża rola Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej),
3. Promowanie dobrych praktyk, szczególnie w zakresie zawiązywania lokalnej współpracy pomiędzy jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej a publicznymi służbami zatrudnienia z wykorzystaniem potencjału organizacji pozarządowych (duża rola lokalnych paktów na rzecz zatrudnienia, w których zawarte są zapisy o wzajemnej współpracy i wspólnym partnerskim pozyskiwaniu środków finansowych na realizację zadań wynikających z partnerstwa.

Aby dojść do sukcesu jakim jest zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym należy skonstruować swoistą „ścieżkę”, czyli system który pozwoliłby na włączenie tych osób w zatrudnienie a tym samym na efektywne wykorzystanie środków finansowych zwłaszcza z PO KL.

Przykładowa ścieżka dojścia do zatrudnienia:

1. uczestnictwo w KIS, lub podobnych co do formy zajęciach:
  - identyfikacja potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym min. poprzez zastosowanie IPD oraz zdiagnozowanie potrzeb, w tym szkoleniowych uczestników zajęć,
  - indywidualne wsparcie psychologiczno-doradcze
  - grupowe - warsztatowe wsparcie psychologiczne
  - uczestnictwo w warsztatach lub szkoleniach z zakresu aktywnego poszukiwania pracy
  - szkolenia zawodowe
2. Roboty publiczne na rzecz gminy i organizacji pozarządowych prowadzących działalność z zakresie pożytku publicznego a nie prowadzących działalności gospodarczej,

3. Staże w podmiotach ekonomii społecznej (spółdzielnie socjalne, organizacje pozarządowe prowadzące obok działalności statutowej również działalność gospodarczą),
4. Indywidualne i grupowe wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz podmiotów ekonomii społecznej przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej celem rozwoju istniejących i zakładania nowych podmiotów ekonomii społecznej.
5. Staże w przedsiębiorstwach z otwartego rynku pracy.
6. Zatrudnienie w podmiotach ekonomii społecznej lub na otwartym rynku pracy.

Aby móc zrealizować taką ścieżkę włączania w zatrudnienie, trzeba nie tylko porozumienia możliwie wszystkich partnerów rynku pracy, ale również środków finansowych pochodzących z różnych źródeł. Mogą to być środki samorządu gminy, PO KL (Działanie 6.1 oraz Działanie 7.2), PO FIO, środki Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Elementem, który pozwoliłby na realizację tych założeń mogły by być w poszczególnych programach określone, może nie tyle kryteria dostępu, co kryteria strategiczne np. punkty strategiczne dla lokalnych partnerstw składających się z co najmniej trzech typów partnerów: jednostka organizacyjna pomocy społecznej, jednostka publicznych służb zatrudnienia i organizacja pozarządowa i/lub Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej mające doświadczenie w aktywizacji zawodowej i społecznej. Partnerstwa te powinny przedstawić propozycję zastosowania w aktywizacji kilku aktywnych form pomocy wzajemnie ze sobą powiązanych.

III. Ekonomia społeczna

By zoptymalizować wykorzystanie istniejących środków na rozwój ekonomii społecznej w województwie konieczne jest odpowiednie przygotowanie potencjalnych przedsiębiorców społecznych-twórców i pracowników podmiotów ekonomii społecznej (dalej: pes), do świadomego, aktywnego uczestnictwa w tych podmiotach. Zatem celowym jest stworzenie systemu wsparcia, w którym osoby zagrożone wykluczeniem społecznym będą przygotowywane do pracy w poddziałaniu 7.2.1 oraz w 6.1.1 w formie staży w istniejących pes (organizacjach pozarządowych, ZAZ-ach, spółdzielniach socjalnych) pozwoli to zapoznać się ze strukturą tego typu podmiotów, a tym samym stanowi szansę na dalsze zatrudnienie.

Projektodawcy mogliby uzyskiwać dodatkowe punkty, za realizację staży w pes. Celowym byłoby w poddziałaniu 7.2.2 dodatkowo przyznawanie punktów strategicznych za tworzenie spółdzielni socjalnej z udziałem osoby prawnej, co zwiększa szanse na stabilizację podmiotu.

Elementy na które warto zwrócić uwagę podczas oceny KOP:

1) Z uwagi na zróżnicowanie podmiotów pod względem wielkości warto „podzielić” rynek ES i zróżnicować wsparcie kierowane dla początkujących i niewielkich podmiotów od tego oferowanego dużym podmiotom. Wiele małych podmiotów nadal nie ma dostępu do wsparcia, stąd warto stworzyć system wsparcia tej najdrobniejszej przedsiębiorczości.

2) Wsparcie udzielane podmiotom ekonomii społecznej powinno być stopniowalne, oferowane przez odpowiednio długi czas w wersji od:

a) podstawowej celem zapoznania z mechanizmami ekonomii społecznej: autodiagnoza organizacji w rozwoju, analiza otoczenia lokalnego, księgowość, planowanie strategiczne, zarządzanie organizacją,

b) specjalistycznej, np. wg modelu zastosowanego w Szkole Ekonomii Społecznej, dla organizacji zainteresowanych ekonomizacją działań, tzn. minimum 4 szkolenia (komponenty prawno-formalne ES, zatrudnienie, finanse, public relations, po 16 h każde, z tym samym beneficjentem, uzupełnione o coaching),

c) długotrwałego wsparcia specjalistycznego na wysokim poziomie, oferowanego przez specjalistów, praktyków o wiedzy i umiejętnościach biznesowych. Tacy zewnętrzni specjaliści - coache mogą stanowić dobre uzupełnienie dla tradycyjnie, społecznie nastawionych liderów podmiotów takich, jak ngo czy nowo powstających spółdzielni socjalnych.

Ponadto niezbędne jest finansowanie w ramach projektów prowadzenie diagnozy rynku, celem zweryfikowania założeń pes z potrzebami rynku, a tym samym stworzenie adekwatnej oferty, na którą będzie popyt. Ważne jest również edukowanie pes w zakresie rozwoju marki usług i produktów.

Istotne dla rozwoju pes jest budowanie świadomości konsumenckiej, która pozwoli na nabywanie usług/ produktów i tym samym wpłynie na rozwój pes. Z tego względu potrzebne jest finansowanie działań promocyjno-informacyjnych na poziomie mediów regionalnych.

W perspektywie rozwoju ES w województwie ważna byłaby rewizja dotychczasowych strategii rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniających mechanizmy i rozwiązania ES oraz włączanie obszaru ES do nowych strategii. Ponadto ważne jest prowadzenie działań przygotowawczych do ES w projektach systemowych, np. działalność CIS/KIS, szkolenia zawodowe i działania edukacyjne w ramach PAL oraz tworzenie warunków do rozwoju paktów na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Z wyrazami szacunku,

ks. Marek Borzyszkowski
Rada Organizacji Pozarządowych
Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Ewa Kwiesielewicz
Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych „Tłok”

Jan M. Grabowski
Kujawsko-Pomorska Federacja Organizacji Pozarządowych